

LA RIUADA DELS RELLOTGES

AUTOR: Rebesnéta del Sisco i la Rosa

Quan va morir el pare jo era molt jove encara. Mai havia tingut ocasió d'endinsar-me en el seu despatx, en els munts de papers i carpetes que hi havia dins la vitrina tancada amb clau. La mare tampoc n'havia tingut mai curiositat i ara, que faltaven els dos, era el moment de posar-m'hi.

He remenat per damunt les carpetes blaves i empolsades amb noms de fets o persones, però n'hi ha hagut concretament una que m'ha cridat més l'atenció, i que hi ha escrit al damunt de la carpeta: "El rellotge del padrí Sisco". He donat per suposat que es referia al seu besavi. Sé, per haver-ne sentit parlar a les ties, que era un home benestant de Balaguer, de bona família, i que va morir pràcticament arruïnat i havent perdut tota l'herència pel seu mal cap de jugador i arriscant-ho tot, terres i casa incloses, en subhastes.

El primer document que he agafat és el que hi ha una anotació del pare en un paper molt més petit i enganxat amb una grapa rovellada. Hi diu "*quan sento el rellotge del campanar de Santa Maria, acostumo a pensar que toca per ells, i per tants que van perdre molt, o tot, en la riuada del 1907, la riuada dels rellotges*".

M'he endut la carpeta a casa i, al vespre, li he explicat al Jaume la meva troballa:

"Ja saps que a l'octubre de 1907 hi va haver una gran riuada que va desbordar el Segre al seu pas per Balaguer i per molts altres pobles. M'imagino que va fer molt mal, anegant cases, terres i tot el que l'aigua desbocada trobava al seu pas. El besavi del pare, el padrí Sisco, com sempre l'havia sentit anomenar, devia ser un dels damnificats d'aquella riuada. Resulta que he trobat uns documents que expliquen que el 23 de juliol de 1908 hi va haver un Ple a l'Ajuntament, on l'alcalde interí, un tal Don Augusto Menchero, donava compte a la corporació municipal que s'havien comprat dos rellotges, un per al campanar de Santa Maria, i un altre per la casa consistorial. Expliquen els documents que van costar 2.525 pessetes amb 40 cèntims i que el rellotger encarregat de la seva posada en marxa i posterior manteniment seria un tal José Miserachs, rellotger de Balaguer.

Fins aquí tot normal i correcte però et preguntaràs, què té a veure els rellotges amb la riuada?, doncs mira, molt fàcil... resulta que l'ajuntament va rebre en aquell temps unes indemnitzacions per als damnificats de la riuada de l'any anterior. Aquests fons venien, d'una banda de la Diputació Provincial, i de l'altra, d'una donació que va fer la Sociedad Patriótica española de

Buenos Aires, afegint que la contribució que feien deguda a la riuada era perquè es destinessin a millores en benefici general i obres d'interès municipal.

S'ho van prendre al peu de la lletra! Imaginant la misèria que devia semblar aquella riuada, no se'ls va ocórrer res més que el benefici general seria el de comprar dos rellotges, dos!.... Els balaguerins afectats per la riuada devien estar encantats, havien perdut cases, terres, eines per treballar i més, però això sí, gaudirien del luxe de mirar l'hora en un nou rellotge al campanar de Santa Maria, o mirar-lo a la façana de l'Ajuntament. Des del mig mateix de la Plaça Mercadal, podrien escollir on mirar l'hora!"

En Jaume m'escoltava atent, amb un interès notable, i jo vaig seguir explicant-li amb força gesticulació tot el que em bullia dins el cap:

"Jaume, i no tot s'acaba aquí... resulta que en aquell Ple de l'ajuntament del juliol de 1908, també es va acordar que aquell mateix diumenge següent, o sigui, el 26 de juliol de 1908, es faria una subhasta del rellotge antic de Santa Maria, i que amb els diners que es tragués, es comprarien les manetes exteriors del nou rellotge, perquè el que havien comprat amb les indemnitzacions de la riuada era només la maquinària!

Fins aquí està tot documentat oficialment... però atent el que ara et diré, hi ha escrits del pare que expliquen que el padrí Sisco va anar a la subhasta d'aquell diumenge, va "pujar" pel rellotge antic i va guanyar la subhasta, enduent-se el rellotge a casa. Sembla, pel que explica el pare en aquests papers, que la seva dona, la padrina Rosa, es va posar feta una fera! Ho havien perdut tot feia un any en la riuada, i ell es gastava els quatre quartos que els hi quedaven entrant a casa, tot cofoi, amb un rellotge que no servia per res damunt el carro de la mula!

La padrina Rosa devia ser tot un caràcter viu, perquè es veu que en un moment de ràbia, va córrer cap a l'ajuntament perquè li tornessin els diners pagats a la subhasta, es va enfrontar amb l'alcalde i tot, demanant-li per caritat que li recompressin el rellotge vell!...però no hi va haver res a fer. Estava signat i pagat, el rellotge era seu.

La padrina Rosa es devia conformar, o així ho va semblar molt de temps. Va fer guardar el rellotge vell a les golfes de casa, el va tapar amb llençols i allí va quedar oblidat durant anys, anys de penúries, de la mort del seu marit 10 anys després i d'alguns dels seus vuit fills.

Però un dia de l'any 1937, el Segre va tornar a créixer, va sobrevenir una nova riuada al seu pas per Balaguer i, explica el pare en aquests fulls escrits, que la nit aquella de la riuada del 37, quan la padrina Rosa, la seva besàvia, devia tenir uns 70 anys, va cridar al seu fill Àngel, als seus néts, entre ells el meu avi Tomàs que devia tenir llavors uns 18 o 20 anys, i un parell de veïns, i

els va demanar que anessin a les golfes de casa, que agafessin aquell rellotge vell i oblidat, el possessin dalt del carro i l'acompanyessin fins al mig del pont de Sant Miquel.

Eren les tres menys deus minuts, justament l'hora que marcaven aquelles petites manetes aturades de feia almenys 30 anys.

La padrina Rosa els va manar que llencessin aquell rellotge a l'aigua bruta que baixava Segre avall amb una fúria indomable, mentre els deia, i llegeixo textualment, *“el riu m'ho va prendre tot, aquesta ferralla de rellotge vell m'ho ha recordat mitja vida. La riuada me'l va portar, que la riuada se l'emporti. Que se'l quedi! No vull que em recordi mai més com aquells diners que ens haurien pogut ajudar a sortir de la nostra misèria després de la riuada, han marcat les hores de la nostra ciutat. El tal·lós del meu home no va saber reclamar-ho, i a canvi em va portar aquest trasto a casa. Doncs tornem al riu lo que és del riu!”*

La Padrina Rosa va morir l'any 47, justament l'any que va néixer el pare i, el seu avi, el padrí Àngel, va ser qui li va anar explicant aquesta i altres històries, i que el pare va anar recopilant des de ben jove, documentant-se i relatant-ho després en aquests munts d'escrits i carpetes que mai s'ha mirat ningú més. No seré jo qui deixarà morir en l'oblit totes aquestes històries que parlen de fets i de gent de Balaguer.

Demà mateix aniré a casa la mare a buscar una altra carpeta de les del pare, i al vespre t'explicaré que hi he trobat”.

El Jaume apaga el llum de damunt la tauleta de nit mentre pensa que demà parlarà amb el Lluís, un periodista amic de sempre, perquè l'assessori de com fer públiques i a l'abast de tothom les històries escrites del pare de la Neus.

Nota de l'autor: La part d'aquest relat on s'expliquen els fets de la compra dels rellotge per part del consistori, de les indemnitzacions rebudes, així com les dades, dates i noms d'aquella època, estan basats en fets absolutament reals, narrats en el Llibre Verd o de Cròniques de la ciutat de Balaguer (folis 205v i 206r) i dipositat a l'Arxiu Comarcal de la Noguera provinent del fons de l'Ajuntament de Balaguer. Actualment, el rellotge instal·lat al campanar de Santa Maria l'any 1908, resta aturat, malmès i oblidat en el mateix indret, tot i que, juntament amb les campanes, va ser substituït per un nou mecanisme digitalitzat per la inauguració del nou mil·lenni (any 2000).